

Відгук

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента Манжелій Наталії Михайлівни про дисертацію Майбороди Наталії Олексіївни «Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія та методика виховання

Розбудова української держави відбувається у складних політичних, соціокультурних умовах, пов'язаних з нестабільністю суспільної ситуації, девальвацією загальнолюдських цінностей, утратою виховного ідеалу. Така ситуація негативно впливає на становлення особистості. У зв'язку з цим виховання патріотизму як духовної якості підрастаючого покоління є нагальною потребою держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами-патріотами, здатними у недалекому майбутньому забезпечити гідне місце у цивілізаційному світі, а й у випадку військової загрози змогти відстояти її незалежність та суверенітет. Тому питання патріотичного виховання належить до проблем загальнодержавного масштабу.

Для успішного вирішення нагальних проблем сьогодення необхідно створити суспільство активних і свідомих громадян з почуттям істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувати у молоді громадянсько-активні, соціально значущі якості, які вона може проявити у всіх видах діяльності, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини.

У сучасних умовах суспільного розвитку освітні заклади постають необхідними чинниками відродження нації, виховання у дітей національної свідомості, поваги до культури і традицій свого народу, його історії, любові до рідної землі, пошани до батьків, свого родоводу.

Одними з найважливіших періодів у патріотичному вихованні є дошкільний і молодший шкільний вік, коли в дитини формуються основи світогляду, поведінки, ідеали, переконання, цінності. Патріотичне виховання дозволяє з раннього віку сформувати правильне ставлення вихованців до своєї країни, вміння цінувати і поважати події минулого і сучасні досягнення нашого народу. Саме в сільських навчально-виховних комплексах «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» створюються максимально сприятливі умови для формування патріотичних якостей особистості. З огляду на це, дисертаційне дослідження Майбороди Наталії Олексіївни є безперечно своєчасним як за змістом, так і здобутими результатами, тому повністю відповідає потребам сучасної педагогічної науки та виховної практики.

На важливість виконаної дисертації вказує також зв'язок з науковими темами, планами: вона є складовою частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри дошкільної педагогіки і психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Удосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки дошкільних фахівців у вищих навчальних закладах на засадах компетентнісного підходу» (державний реєстраційний номер 0111U007533) і узгоджена в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26.04.2011 року).

До того ж доцільність дисертаційного дослідження переконливо доводять визначені дисертанткою суперечності, що мають місце в освітній сфері :

- між нагальними потребами українського суспільства в удосконаленні системи патріотичного виховання молодого покоління та реальним станом його здійснення в усіх ланках освіти;

- між значним виховним потенціалом мистецтва і недостатнім використанням різноманітних видів мистецької діяльності (зображувальної,

музичної, хореографічної) у патріотичному вихованні дітей в умовах сільської місцевості;

- між необхідністю забезпечення наступності та послідовності у патріотичному вихованні дітей і відсутністю відповідних науково обґрунтованих методичних рекомендацій.

Представлений до захисту рукопис дисертації Майбороди Н.О характеризується лаконічно сформульованим і науково виваженим понятійним апаратом дослідження, логічно побудованою архітектонікою, що відповідає меті та поставленим завданням. Три розділи дисертації є логічно завершеними і взаємопов'язаними між собою, їх назви повною мірою відображають зміст. Кожен із розділів має досить чітку, коректну та влучну назву. Оцінюючи дисертацію Майбороди Н.О. з позицій відповідності методологічним вимогам, відзначаємо цілісність та логічність її структури і змісту, конкретність, адекватність методів дослідження поставленій меті.

Ознайомлення зі змістом представленої дисертації переконує в тому, що її автором було виконано великий обсяг науково-пошукової та експериментальної роботи, проаналізовано значну кількість теоретичних і методичних джерел.

Безперечною перевагою проведеного дослідження можна вважати ґрунтовний аналіз психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, який дав можливість дисертантці розкрити й охарактеризувати сутність і зміст його провідних понять, виважено і коректно висвітлити сутність, історію і сучасний стан дослідженості проблеми, визначити та обґрунтувати педагогічні умови патріотичного виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», враховуючи специфіку організації навчально-виховної діяльності. Аналіз наукових джерел із питань патріотичного виховання, організації виховного процесу в умовах навчально-виховних комплексів є достатньо змістовним і всебічно розкриває

досліджувану проблему. Велика кількість використаних джерел забезпечує високий науково – методичний рівень дисертаційного дослідження.

Важливим здобутком дослідниці є уточнення сутності поняття «патріотичне виховання дітей засобами мистецтва» як динамічного процесу становлення особистості як суб'єкта мистецької діяльності, що спрямований на вироблення системи патріотичних цінностей, емоційно – ціннісного ставлення до Батьківщини, усвідомлення особистої відповідальності перед близькими людьми та народом, життєтворчої самореалізації у сфері народно-мистецької спадщини українського народу.

Актуалізація понятійно-категоріального апарату дослідження та результати констатувального етапу педагогічного експерименту стали підґрунтям для визначення й обґрунтування дисертанткою таких педагогічних умов патріотичного виховання засобами мистецтва вихованців навчально-виховних комплексів: удосконалення професійно – мистецької компетентності педагогів сільських навчально-виховних комплексів; створення у сільських навчально-виховних комплексах виховного середовища на основі народно-культурної спадщини; активізації взаємодії педагогів та сім'ї у залученні до спільної мистецької та патріотичної діяльності.

Аналіз результатів упровадження запропонованих педагогічних умов у навчально-виховний процес сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» свідчить про ефективність обґрунтованого і розробленого Майбородою Н.О. змісту експериментально-дослідної роботи, який насичений завданнями творчого характеру. Заслуговують на увагу вміло підібрані автором доцільні форми і методи виховної роботи з дітьми, адаптовані до умов сільського НВК та максимально осучаснені, що мало значний вплив на позитивні зміни у рівнях патріотичної вихованості дошкільників і молодших школярів з використанням різноманітних засобів мистецтва.

Позитивом роботи, на нашу думку, є використання дисертанткою, як засобів патріотичного виховання образотворчого, музичного мистецтва та хореографії. Автор переконливо доводить, що використання виховного потенціалу різноманітних засобів мистецтва та цілеспрямована педагогічна діяльність педагогічного колективу формують патріотичні почуття, емоційність, естетико-ціннісну орієнтацію дітей, духовно збагачують їх, спонукають до творчості та створення мистецьких творів патріотичного спрямування.

Не викликає сумніву наукова новизна роботи, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов патріотичного виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів, розробці авторської моделі патріотичного виховання дітей, яка включає : мету, підходи, принципи, зміст, форми, методи, етапи її реалізації (мистецько-пізнавальний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-творчий). Суттєвим досягненням ми вбачаємо збагачення теорії патріотичного виховання визначенням компонентів, критеріїв (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий), показників та рівнів патріотичної вихованості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах сільських НВК.

Практичною цінністю дослідження є розробка і впровадження у практику роботи навчально-виховних комплексів методики діагностування патріотичної вихованості дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Зазначені матеріали вважаємо за доцільне використовувати у практичній діяльності педагогами-практиками та у навчальному процесі педагогічних навчальних закладів при підготовці майбутніх вихователів і вчителів початкової школи. Вони можуть також слугувати підґрунтям для подальших педагогічних досліджень і сприяти збагаченню і передачі вітчизняного педагогічного досвіду.

Вірогідність наукових положень, отриманих результатів та висновків дисертаційного дослідження забезпечується обґрунтованістю теоретичних

положень та їх перевіркою під час експерименту; доцільно вибраними і використаними методами дослідження, репрезентативністю вибірки, досягнутою ефективністю експериментальної роботи.

Висновки дисертації відображають її основний зміст. Вони чітко сформульовані, співвіднесені із завданнями, послідовні, змістовні.

Отримані в дисертації результати оприлюднені та обговорені на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях та з необхідною повнотою викладені у 18 одноосібних працях автора, у тому числі у 7 статтях у фахових виданнях, затверджених ВАК України та у 1 закордонному виданні. Опубліковані наукові праці висвітлюють основний зміст та результати дисертаційної роботи.

Результати дисертаційного дослідження отримали широке впровадження у ряді сільських навчально-виховних комплексів Кіровоградської, Київської, Черкаської областей.

Відзначимо також відповідність автореферату тексту дисертації, адекватне охоплення в ньому усіх складових роботи.

Оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження позитивно, доцільно висловити такі зауваження і побажання:

1. Об'єктом дисертаційного дослідження визначено процес патріотичного виховання дітей 5 - 7 років. Виникає запитання, чим авторка аргументує саме такі вікові межі дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, які навчаються і виховуються в умовах сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад».

2. У дисертаційній роботі подано детальний аналіз ключових понять, здійснений огляд поглядів науковців щодо їх сутності. Вважаємо, що в дослідженні бракує висвітлення власної позиції дисертантки щодо трактування цих дефініцій.

3. У параграфі 2.1 дисертації на підставі визначених критеріїв представлені показники патріотичної вихованості дітей дошкільного і

молодшого шкільного віку. На нашу думку, ці показники варто розширити відповідно різних засобів мистецтва, що дозволило більш ґрунтовно охарактеризувати рівні патріотичної вихованості дітей сільських навчально-виховних комплексів.

4. Зауважимо, що автором розроблена модель патріотичного виховання дітей сільських навчально-виховних комплексів. На наш погляд, її структурні компоненти не повною мірою відображають ефективність процесу патріотичного виховання засобами мистецтва вихованців сільських НВК.

5. Вважаємо, що розробка дисертанткою методичного посібника для педагогічних працівників сільських навчально - виховних комплексів та спецкурсу з теми дослідження, який можна використовувати у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів і вчителів початкової школи, значно підсилили б практичну значущість роботи.

Однак висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Вважаємо, що дисертація «Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» є завершеною науковою працею, має теоретичне і практичне значення для теорії та практики виховання і відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами від 19.08.2015 р., Постанова Кабінету Міністрів України № 656), щодо написання дисертацій, а її автор – Майборода Наталія Олексіївна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової і дошкільної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка

Манж Н.М.Манжелій

